

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Նմանակի համար տարեկան 4 տոլար թղթով.
Ներդրողի և այլ տեղերի համար տրվում է 20 ֆրանկ
Տնօրենության ինքն կը վճարէ փոստի ծախսը:
Բաժնորդագրութիւնները կը սկսին ամառը լինելու (ընդհանրապէս) և իսկ ինքն վճարելու են: Վեցամսեայ եռամսեայ բաժնորդութիւններ ալ կը նշանակուին, առանց ունէ յաւելման բաժնորդութիւն վրայ: Նամակ և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia MARSEILLE (France)

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 57

1888 ՄԱՐՏ 7

ՓԵՏՐՎԱՐ 24 (Հ.Տ.)

ՊՐԵՏԵՐԻ

Կը հրատարակուի իշ. և Շրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրներն: Ծանուցումներ կը նշանակուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւխ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւխ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

451-1888. — Հայերի ի թիւարկիւ. — Ձեր բանասիր երեսփոխանական ժողովի ջանքերով օրի ճիշտը. — Արտասանման լուրեր. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Ազատութիւն Պաշտպանի) եւ կենսագրութիւն Պաշտպան ապստամբապետաց):

451-1888

1437 տարիներ անցած են այն ժամանակէ ի վեր որ Հայ ժողովուրդը 66 հազարի չափ բաղադրութեամբ հաւաքուելով Աւարայրի դաշտը, կրօնական ազատութեան անունով մի մեծ թիւ զափոխութիւն հանեց որ Հայաստանի պատմութեան ամենէն փառաւոր և պանծալի էջերէն մին կը ներկայացունէ դեռ մինչեւ այսօր: Բուն իսկ ինք Հայ ժողովուրդն էր որ սկսեց այդ սրբազան Յեղափոխութիւն երբ մինչև անգամ իւր գլխաւորներ, իւր նախարարներ, Վարդանն ալ անոնց մէջ, թշնաման կողմէ անցած և անոր կամակտարներն եղած էին, դէժ առ երեսու, երբ Վարդան և իւր համակառն նախարարներ տեսան թէ ժողո-

վուրդը արդէն պատրաստ է շարժիլ և իւր ազատութիւն գնել իւր արեան գնով, անցան այդ շարժման գլուխ և իրենց վրայ բռնացող կրակապաշտ պարսիկներին դէմ մղեցին այն փառաւոր պատերազմ օրի յիշատակը 1437 տարիներ անցնելէ յետոյ, առհաւին յայտարար կը թրջուեցունէ ամեն հայ սիրտ: Հայաստանեայց եկեղեցին պատուելու համար այն 1036 կարիճ Հայերի յիշատակը որոնք այդ յեղափոխութեան ժամանակ մեռան պատերազմելով ժողովուրդի ազատութեան համար, սուրբերի կարգը գտած է զանոնք և ամեն տեղ ուր Հայ կը գտնուի, անոնց տօնի օրը յատուկ հանդէսով և շքեղութեամբ կը տօնուի ամեն տարի:

Բայց մանաւանդ այս տարի, նրկատի առնելով մէկ կողմէ Հայերի ճշնամ խոնարհի դրութիւնը մահմեդական թիւրք կառավարութեան ներքեւ և մեր աչքի առջեւ բերելով միւս կողմէ 451 թուականը որ մասամբ կը համապատասխանէ 1888 թուականին, պէտք է յատուկ շքեղութեամբ տօնել Վարդանանց տօնը,

որպէս զի աւելի ոգեւորիչ զգացումներ արթնցունելով մեր մէջ, յիշեցունէ մեզ վճատած Հայերին, և հոսի ուրեմն նաեւ բոլոր հանդիսական աշխարհին, թէ մենք թուներն ենք այն քաջ ժողովուրդի որ մինչև իսկ 1437 տարիներ յառաջ գիտցած է հանել մի այնպիսի պանծալի յեղափոխութիւն որով յաջողած է պահպանել իւր ազգի և եկեղեցու վտանգուած գոյութիւնը և դարերի ընթացքի մէջէն հասցունել մինչև այսօր:

Այն ազգ որ ունեցած է մի այսպիսի փառաւոր անցեալ և գիտէ յարգել զայն, չէ կարելի որ այլ եւս կորսուի: Թող 451 թուականը պատմէ 1888 թուականին, թէ անկարելի է բռնութեամբ ջնջել մի ժողովուրդ որ գիտէ ոգեւորուիլ վերստին զգացումներով:

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԿԻԱ

Կ. Պօլսէն «Մշակ»ին գրուած մի

Պօթէֆի հրամանատարութեան որպէս զի կարողանան մալոյկներով ելնել հայրենեաց հողը: Անձնուրաց քահանայի մօտեւալով նաւապետին ամենապիւր քաղաքավարութեամբ հետեւեալ խօսքերը կարտասանէ պաշտօնէն լեզուաւ. Պրն, նաւապետ, յանուն Պաշտպանի Ազատութեան կը ներկայանամ Ձեր Մեծապետութեան իրեւ պատգամաւոր Պաշտպան Վոյվոսային որ այս վայրկեան աստ կը գտնուի Խրիսթո Պօթէֆ անուամբ, նրա մի փոքրիկ առաջարկութիւնը ձեռք մատուցանելու համար: Նաւապետն շուարեալ կը պատասխանէ Բօր Սալայի թէ՛ ի՞նչ ըսել կուզէք, չեմ կարող հասկնալ ձեր միտքը: Քահանայն դարձեալ կը յարէ. Ըսել կուզեմ թէ ձեր շոգեհաւի մէջ 300 հոգի Պաշտպան երկրատարութիւնը կը գտնուին որոնց նպատակն է ձեր շոգեհաւի օգնութեամբ Պաշտպան ելնելով Տաճկաց դէմ պատերազմելու. մի քանի ժամի համար անհրաժեշտ պէտք է որ շոգեհաւը մեզի յանձնէ, յետոյ դարձեալ ձեզի յանձնելու պայմանաւ. դուք դարձեալ պիտի կարողանաք որոշեալ ժամանակին հասնիլ բոլոր նաւահանգիստներն: Առաջին և երկրորդ նաւապետը կը խորհրդակցին և կը պատասխանեն թէ այսպիսի բան մը ո՛ր լուծած է և թէ իրենց անկարելի է ընդունիլ այս ծանր և վտանգաւոր առաջարկութիւնը. ասի մեծ

երկար թղթակցութեան կը քաղենք հետեւեալը.

Վանէն եկած լուրեր կը հաղորդեն թէ ձերբակալուած Հայերէն մի քանին ազատ արձակուել են, բայց անոնց տեղ նորանոր ձերբակալութիւններ եղած են. վերջին ձերբակալուածներն մէջ կը գտնուին ծանօթ անձեր և գիւղացի ուսուցիչներ:

Յարութիւն Պատրիարք իւր վերջերս ստանձնած ժողովրդականութիւնն դարձեալ սկսած է կորսնցուցնել իւր վեհերոս և շուարած ընթացքով. ամենքն ալ կը փախաբին այժմ որ այս մարդ ժամ յառաջ քաշուի Պատրիարքական աթոռէն և երթայ նստի Երուսաղէմ:

Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներն միասին որոշած էին որ ազգու բազմութիւնը զրկուին Բ. Դուռը, բողոքելու համար Վան քաղաքի վանքերի և եկեղեցիների բռնաբարմանը, ինչպէս նաեւ Միացեալ Ընկերութեան նկատմամբ ձեռք առնուած խիստ միջոցներէն դէմ, բայց Պատրիարքը չէ գործադրեր ժողովների այդ որոշում և մի յաջորդ նստի մէջ յայտա-

անպատուութիւն մ'է նաւապետաց համար և Ռատոյցի պատասխանատուութիւնը իրենց կը վերաբերի: Ասոր վրայ Բօր Սալա բարկութեամբ կը պատասխանէ. Յիշաւ այսպիսի բան մը մինչև ցարդ լուծած չէ, բայց այժմ պիտի լուծուի և ալ պիտի գործադրուի: Եղբուր թիւնը կերթայ կիսապետէ Պօթէֆի. Պօթէֆ նշան մը կուտայ իւր զինուորներուն, նոքա ալ մեքենաբար սնտուկները բանալով զէնքերը կը հանեն և իսկոյն ամենքն ալ զինեալ պատրաստ կը կենան կարգաւ. Պօթէֆ ձուրձէվօ եղած ատեն գիտէ որ նաւապետը պիտի չընդունի իր առաջարկութիւնը, ինքը պատրաստած էր գերմաներէն լեզուաւ հետեւեալ նամակը որ մօտենալով նաւապետին տուաւ զայն:

Առ. Պ. Նաւապետ Աւարո-Հունգարական Ռատոյցի շոգեհաւի:

Այսօր, 18 մայիս 1876, հրամանատարութեամբ Խրիսթո Պօթէֆի 300 անձնուրաց Պաշտպան աստ ներկայ կը դրօնուին. մեր նպատակն է նախ շոգեհաւը մեր հրամանատարութեան տակ առնուլ, յետոյ ելնել մեր սիրելի հայրենեաց հողը և թշուառ ու հարստահարեալ ազգ մը վայրենի մարդոց ճանկերէն ազատել. այն ազգի համար կըսեմ, որոյ հազարաւոր անգամ ցաւալի աղերսներն բոլոր Եւ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԶԱՏԱԹԻՒՆ ՊԱՆԼՂԱՐԻՈՅ

ԵՒ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԹԻՒՆՔ ԱՊՍՏԱՄԱՐԱՊԵՏԱՅ

Աշխատասիրեաց

ՄԿՐՏԻՉ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԻՃ

Վերադարձի Բուսնուդ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԹԻՒՆՔ ԱՊՍՏԱՄԱՐԱՊԵՏԱՅ

17.

Խրիսթո Պօթէֆ

(Շար. 56րդ թիւէն)

Պօթէֆի խումը 300 հոգիէ կը բաղկանար, նոցա 80ը միայն պիտի թողուր իւր մօտ և մնացեալ 220ը այլ և այլ նաւահանգիստները պիտի բաժնէր որոնք միեւնոյն օրը պիտի մտնէին շոգեհաւ, այնպէս որ Ռօման կառավարութիւնն ալ կասկածելով բան մը չպիտի գուշակէր. բայց եթէ այդ 300 անձնք մէկ նաւահանգիստէ շոգեհաւ մտնէին, այն ատեն թէ՛ կառավարութիւնը և թէ՛ Ռատոյցի նաւապետն պիտի հասկնային գործը. քանզի և ոչ մէկ անգամ այդչափ բազմութիւն չէր պատահած: Մայիս 16ին շոգեհաւն Կարացէ ճամբայ ելած էր արդէն.

ըրբեր է թէ այդ քաղաքները չէ գը-
րած որովհետեւ Բաղր ժողովի ատե-
նապետ Սիմոն պէյը Բ. Դրան մի հայ
պաշտօնէի հետ տեսնուած ժամա-
նակ, այդ պաշտօնէի գիտողութիւն
արեւը է թէ քանի որ Սուլթանի հը-
րամանովն Բ. Դուռը հետամուտ է
հաշտարար մի ընթացքի հետեւել չա-
յերին նկատմամբ, այժմ անքաղաքա-
գիտութիւն կը լինի այդպիսի քաղաք-
ներ գրեւն: Կրօնական ժողովը կը
պնդէ թէ պէտք է որ այդքը իւր ի-
րաւունք գործողութիւնը բողոքի քաղ-
քիւրը զրկէ Բ. Դուռը և թող կառա-
վարութիւնը պաշտօնապէս իմացունէ
Պատրիարքարանի թէ ինչ տնօրինու-
թիւններ եղած են վանքերի և եկե-
ղեցիների բռնաբարումն և եկեղեցա-
կանների ձերբակալման մասին: Բ.
Դրան մի հայ պաշտօնատարի անհա-
տապէս խօսած խօսքերն պաշտօնա-
կան բնութիւն չեն կրնար ունենալ:
Բայց Պատրիարքն ու Սիմոն պէյը կը
հակառակին քաղաքի իրաւունքն և
կրօնական ժողովականներն ալ իրենց
մէջ պառակտումների տեղ չտալու
համար ստիպուած կը լսեն:

— Վանի Սուլթանի Գեղա-
պահ Սուլթանի Գեղա Գրիգորի և
պիսկոպոս զրկած է Պատրիարքարան
մի ընդարձակ տեղեկագիր Վանի մէջ
եղած ձերբակալութիւններին նկատ-
մամբ: Այդ տեղեկագիրը կը հաստատէ
թէ Հայերի մասին տարածուած կառ-
կածների և զրպարտութիւնների հե-
ղինակը անբաւական հաշտարար Պողոս
չեպիսկոպոսն է որ մասնութիւնների
և զրպարտութիւնների մէջ այնքան
վարժ ու ճարտիկ դարձած է որ հը-
նարած է մի ընդհանուր գրութիւն
կրօնացունելու համար իւր հակառա-
կորդներ: Ինքն է որ կառավարու-
թեան մասնակից կան է մի կարգ ան-
մեղ անձեր իբր գաւազները կառա-

վարութեան դէմ: Ինքն է որ գաղտ-
նարար կամրաստանէ այդ անմեղներ
որ իբր թէ սկսուած են Վանի գիւ-
ղերն և գրգռած են գիւղացիներն որ
զէնք առնեն և ապստամբին կառա-
վարութեան դէմ: Վատութիւնը այն
ատիճան յառաջ տարեր է այդ չե-
պիսկոպոս որ մի կեղծ նամակ չիներ
է ներքեւը 20 կեղծ ստորագրու-
թիւններ գնելով և փոստով զրկեր է
Կ. Պօլիս Խրիմեան Հայրիկին: Նամակը
իբր թէ ստորագրողները կը խնդրեն
Հայրիկէն որ շուտով իրենց հասցունէ
խոստացուած զէնքերն: Չարագործ
եկեղեցականն միևնոյն ժամանակ այն
պիսի միջոցներ ձեռք առեր է որ նա-
մակը Կ. Պօլիս հասածին պէս կառա-
վարութեան կողմէն գրաւուի: Եւ ար-
դարեւ այդ կեղծ նամակ նախ քան
Ս. Հայրիկի ձեռք հասնիլն ոտիկա-
նութեան ձեռքն անցեր է: Կառա-
վարութիւնը այդ նամակ ճիշդ համո-
րելով քննութիւններ բացած է Հայ-
րիկի նկատմամբ:

Գեր. Ալէքսանդրի այդ տեղե-
կագիրը մէջ գրուած է նաեւ թէ ինչ-
պէս այդ Պողոս անուամբ հրէշը որ
ստորագրուած է հայ գիւղերն,
ստիպեր է գիւղացիների գլխաւոր-
ներն, մի քանիսը սպառնալիքներով,
ուրիշները խոստումներով և կաշառ-
ներով, սրպէս զի կառավարութեան
ատենին առջեւ վիայեն թէ ամբաս-
տանուած Վանցիներն իրաւի գիւղերն
եկած և այնտեղ ապստամբութիւն
քարոզած են իրենց: Գիւղացի գլխա-
ւորներն ճամբայ կեննեն. բայց երբ
կը հասնին դատարան, իրենցմէ չա-
տերն, բայց մէկ երկու ապիւրատ և
պժգալի անձեր է, կը խղճահարուին և
կը յայտարարեն թէ չեն կարող դա-
տարան մտնել զրպարտիչ վիայութիւն-
ներ տալու համար անմեղների մասին:

Ալէքսանդրի Սրբազան կը նկարա-

գրէ դեռ ուրիշ շատ սարսափելի բա-
նէր իւր տեղեկագիրը մէջ և կը յայտնէ
թէ Պօլիսի այդ զրպարտութիւնների
շնորհովն ինչպիսի սարսափ կը տիրէ
այժմ Վանի մէջ, սոսկապէս որ ամեն
հայ առաւօտ ելած տան չգիտեր թէ
նոյն երեկոյ տա՛նը պիտի լինի թէ
բանալին մէջ:

Տարակոյս չկայ թէ Թիւրք կա-
ռավարութիւնը կուզէ ամեն չնչին ա-
ռիթներէ օգուտ քաղել Հայերը չար-
չարելու համար, բայց զրուանքն ու
զայրոյթը որչա՛փ աւելի կը սաստկա-
նան մի Հայի սրտին մէջ երբ կը տես-
նէ որ այդ առիթներ տուողը մի հայ
եկեղեցական է, մի Պօլոս չեպիսկո-
պոս որը Յարութիւն պատրիարք գեռ
անցած տարի հոգւով և մարմնով կը
պաշտպանէր, անոր հակառակողներն
խուժարար համարելով և բանտ ու
աքսոր սպառնալով:

Կրօնական և Գաղաքական Ժո-
ղովներն իրենց միասին կողմած Խառն
Ժողովի մէկ նստին մէջ երկարօրէն
զբաղուած են Գեր. Ալէքսանդրի զր-
կած այդ տեղեկագիրով: Կրօնական
Ժողովը պահանջած է որ տեղեկագիրը
ամբողջապէս թարգմանուելով, ուղ-
ղակի Սուլթանին մատուցուի որպէս
զի տեսնէ թէ Հայերի նկատմամբ ե-
ղած զրպարտութիւններն և ձերբա-
կալութիւնների պատճառներն ինչ-
պիսի պղտոր աղբիւրներէ բխած են:
Եւ անոնք որ այդչափ անմեղների
տառապանքին պատճառ եղած են,
այդ զրպարտիչներ պատժուին: Բայց
Քաղ. Ժողովի ատենադպետն Սիմոն
պէյը կամէ թէ բաւական է միայն Մեծ
Նկարքոսին ներկայացնել տեղեկա-
գիրն թարգմանութիւնը: Կրօնական-
ները կառարկեն թէ Նկարքոսը ըստ
օրինի պիտի զրկէ տեղեկագիրը Դա-
տական Նախարարութեան որ իւր
կարգին պիտի դիմէ Վանի դատա-
կան իշխանութիւններին և տեղեկու-
թիւն պիտի ուղէ. անոնք ալ անշուշտ
իրենց տեսակէտներով տեղեկութիւն
պիտի զրկեն Դատական Նախարարու-
թեան որ այդ տեղեկութիւններ պի-
տի հաղորդէ Նկարքոսին, Նկարքոսն
ալ Պատրիարքարանին և Պատրիար-
քարանն ալ այդ տեղեկութիւնների
վրայ իր գիտողութիւններ պիտի դը-
րէ Բ. Դրան ևն. ևն. այնպէս որ ա-
միսներ, քուլցէ տարիներ անցնին այս
կերպով խնդրը կարգադրելու հա-
մար, մինչդեռ այսպիսի ստիպողա-
կան խնդրի համար ուղղակի Սուլթա-
նին դիմելը կարճ ու կտրուկ ճանա-
պարհն է. բայց Պատրիարքն ու Քա-
ղաքական Ժողովը չեն համաձայնի
կրօնականների այս տեսութեան և
մինչեւ իսկ իրենցմէ ոմանք խղճահա-
րել ջրայ կուտան թէ ինչպէս
Սուլթանին իմացունեն մեր ներքին
ոլորտի վիճակ, ոյս ամօթով մատ-
նութիւններ: Վերջապէս Կրօնական
Ժողովը, թէեւ մի քիչ տկամայ, կը
ստիպուի համաձայնիլ Քաղ. Ժողովի
տառաջարկին:

— Սուլթանի պաշտօնին հրամանա-
տար Օսման փաշան կանչել տուեր է
մեր պատրիարքարանի գործակալար

Ֆրէնկեան Աբրահամ էֆէնտին Բ. Դու-
ռը ուր իրեն ասեր են թէ Պատրի-
արքարանէն վերջապէս պէտք է մի
պատասխան տրուի այն գրութեան
որ ինքը Օսման փաշան գրած էր Պէ-
շիվթաշի գերեզմանատունը յանձնելու
համար: Յայտնի է մեր ընթերցողների
որ այդ գերեզմանատան խնդիրը վե-
րստին ծնունդ առաւ անցած տարու
վերջերն Չիւրնէն Դեր. Մեղքիսեդեկ
եպիսկոպոսին Բ. Դուռը զրկած մէկ
նամակին պատճառով որ կը ծանու-
ցանէր թէ գերեզմանոցների փոխա-
դրութիւնը հակառակ չէ Հայաստան-
եայց եկեղեցու սովորութեան: Այն
ժամանակ Յարութիւն Պատրիարք հը-
րաժարած լինելով, պատասխանած էր
թէ ինք հրաժարած է և իւր յաջոր-
գի կը մնայ պատասխան տալ Օսման
փաշաի գրութեանն: Այժմ Յարու-
թիւն պատրիարք և Սիմոն պէյը խըն-
դիրը ներկայացուցած լինելով Խառն
Ժողովին, Կրօնական Ժողովը կրկնե-
րէր արդէն արած յայտարարութիւն-
ները որոնք յայտնի են մեր ընթերցող-
ներին և ցոյց կուտան թէ Հայաստան-
եայց եկեղեցու աւանդութեան հա-
մեմատ չէ կարելի յօժարակամ յանձ-
նել գերեզմանատունը: Սիմոն պէյը
կառաջարկէ յայտնել Մեծ Նկարքոսին
թէ ազգը պատրաստ է յանձնել Պէ-
շիվթաշի գերեզմանատունը առանց
ոեւէ գժուարութեան, միայն խընդ-
րելով որ շուտով կարգադրուին այն
բաղձաթիւ խնդիրներ որոնք առկա
կը մնան դեռ: Այժմ այսպէս խնդիրը
մնացած է այդ վտանգաւոր վիճակի
մէջ:

Բայց այս կերպով բնականապէս
հարկ կը լինի մտածել որ եթէ Պէշիվ-
թաշի գերեզմանատունը գոյութիւն
չունենար, մեր ազգային գործեր չը
պիտի կարգադրուէին: Եւ միթէ՞ մեր
ազգային ամէն մէկ խնդիր լուծել
տալու համար պէտք է մէկ մէկ գե-
րեզմանատուն կաշառք տալ:

— Սուլթանը մէկ կողմէ կը յայ-
տարարէ մեր պատրիարքարանի թէ
ինք բնաւ կասկած չունի Հայերի հա-
ւատարմութեան վրայ, իսկ միւս կող-
մէ Թիւրք կառավարութիւնը ոչ միայն
չէ արձակած արդէն ձերբակալած-
ներն, այլ և կը շարունակէ անտեղի
կասկածներով բանտարկել անմեղ Հա-
յեր: Նիկոմիդիոսի (Իզմիրիտ) մէջ, մի
երիտասարդ որի մօտ գտնուեր է մի
պատմական վիպասանութիւն, իբր
կասկածելի ձերբակալուեր և բան-
տարկուեր է: Եւ դեռիւնայի Պ. Գեորգ-
Փոսպանեան, որ երբեմն ուսուցչա-
կան պաշտօն կը վարէր Նիգոլիաի
(Թօքատ) մէջ և վերջին ժամանակներ
անտեղի կասկածներով բանտարկուած
էր, բայց անմեղութիւնն հաստատ-
ուելով արձակուած և Կ. Պօլիս գնա-
ցած էր փոստատրանութեամբ դարա-
ուելու համար, յանկարծ ձերբակալ-
ուեր է Կ. պօլիսի մէջ. իւր սենեկի մէջ
խուզարկութիւններ արեւ են և թէեւ
կասկածելի ոչինչ չեն գտած, բայց
ինք ալ այժմ միւս ձերբակալուածնե-
րի հետ բանտարկուած է:

— Արեւելքի մէջ կը կարգաւոր-
հետեւեալը:

Րոպիոյ առջեւ անլսելի մնացած են, և
անհայտ Սպիտ է որ այսօր արեւան մէջ
մնացած, օգնութեան կակնկալէ. եթէ ձեր
յօժար կամօքը մեր հրամանին չիտնար-
հիք, պատրաստ եմք բռնութեամբ և ան-
քաղաքավարութեամբ վարուիլ ձեզ հետ:

Հրամանատար իրիսո Պօքիմ
Օգնական Տալիսոն

18 մայիս 1876

Առաջին նաւապետը նամակը կարգա-
լէ յետոյ, ժպիտով մը կը խոնարհի Պօ-
թէֆի հրամանին. այն ատեն շոգենաւը
իրենց հրամանատարութեան ներքեւ
կաննեն, Վալսօլսքի մեքենայի գլուխը
կանցնի, Ռատեցքի կիսի յառաջանալ և
Ռահօվի ու Լօմ Բալանքաի մէջտեղ խա-
րխիս կը ձգեն. անմիջապէս երեք մակոյկ-
ներն իջեցուցին Դանուբի վրայ. Պօթէ-
ֆի խուփը հեռագրէ կը լեցուէր մա-
կոյկներու մէջ. 5 անգամ երթեւեկելէ
յետոյ ամբողջովն ելաւ Տաճկաց հողը.
անդ երկրորդ և վերջին անգամ անաւոր
երգուփին կընեն հայրենեաց հողի վրայ
մեռնելու. և եթէ միայն մէկ հողի մնայ,
դարձեալ առանց փախուստ տալու պիտի
պատերազմի թշնամեաց դէմ: Նրդման
արարողութիւնը կը վերջանայ և միու-
թեամբ ճամբայ կեննեն դէպի Վրացաի
անտառը պատերազմական դիրքեր բըռ-
նելու համար. իսկ Ռատեցքի արագաբար

(Շարունակելի)

Դու...
ստորի...
է մի...
թեան...
Պէ...
նեւ...
դէն...
ը վե...
տարու...
եղեկ...
մէկ...
անու...
իսա...
տան...
ը հը...
ած էր...
աջոր...
Օսման...
արու...
լըն...
իսա...
կներ է...
թիւն...
րոյոյ...
տան...
ն հա...
յան...
այէ...
րոյոյ...
լ Պէ...
առանց...
լըն...
այն...
ուկախ...
նդիրը...
լիճակի

«Շաբաթ առուր թուով պատմած էինք թէ Ռուսոսայ վաճառական մը, պ. Սիմոն Բոչարեանց՝ Շուշեցի, զոհ գնացած էր գողութեան մը որոյ հետքն ալ չէր հետեւել: Բոչարեանցի ձեռքը, Հետեւեալ մանրամասնութիւնք կուգան լրացընել յիշեալ տարօրինակ գողութեան պատմութիւնը:

«Պ. Բոչարեանց կուգար Պագուէն: Գողցուած դրամն էր 450 ռուբլի: Ձոհը ոչ թէ պանդոկի մէջ, այլ Նիւքսէք Գալլըրըմ փողոցի մէջ կիցնայ թուլացեալ: Գողերն արդէն ծանօթ գումարն ու նիւթերն յափշտակելէ ետքը, կը փութան ի փախուստ և վրայ հասնող ոստիկանք կը վերցունեն պ. Սիմոնը ու կը տանին Ղալաթիոյ Վոյվոտա և հետեւեալ առաւօտ կը տանին ուղեւորն ի պանդոկ:

«Ռուսական հիւպատոսարանը թուանաւորման ստուգութիւնը հասկնալու համար, կը խնդրէ Տոքթ. Ռոպէնսոնի վկայագիրը, որ դարմանած էր զպ. Բոչարեանց թունաւորման երկրորդ օրը: Յարգոյ բժիշկը կը հաստատէ իւր վկայագրով թէ պ. Սիմոն ստուգելի թունաւորուած էր և շատ հաւանականաբար Solanès viruseuse մը: Ոճրագործները եօթնամեայ չղթայտ կոպ աշխատութեան դատապարտուելու արժանի համարուած են:

«Վիրասոնցի պ. Կարապետ Շէհ-րիկեան ձերբակալման միջոցին մեծ գործունէութիւն ցոյց տուած է իւրեւ մտերիմ բարեկամ պ. Բոչարեանցի:»

— Պիլէճիկի (Պրուսա) Առաջնորդարանէն պատրիարքարան զրկուած մի տեղեկագիրը սրտաճմիկ կերպով կը ներկայացունէ Կէօլ պապար գաւառակի Կէօլ Տաղ գիւղականի Հայերի վիճակը սովին պատճառով: Սովը յառաջ եկած է ձմրան սաստիկութեան ապառաժող ճանաչներէ հաղորդակցութեան ընդհատուելէն:

— Նիկոմիդիական կիմոցունեն թէ Սաքարիա գետը յորդելով Ատափաղարի մեծ մասը ողողել է: Ժողովրդի թշուառութիւնը վերջին աստիճանի հասած է:

— Արդէն հրատարակած ենք որ Բ. Դուռը չվաւերացուց Բրոֆէսէօր պ. Յակոբ Ճէճիզեանին Բողոքականների Ազգայեան ընտրուելը իրենց Ներսիսեանական ժողովէ: Դուռը այդ ժողովի իրաւասութիւնն անգամ չուզեց ճանչնլ և հրամայեց որ Բողոքականների երեւելիները մի ժողով կազմեն և իրեն ընտրելիներ ներկայացունեն որոյմէ մին ինք պէտք է ընտրէ Բողոքականներին Ազգայեան: Այս հրամանի համեմատ, փետր. 12/24ին, 40-50ի չափ բողոքական Հայեր հաւաքուելով Կէտիք փաշա Պր. Տօքթ. Տօպրաչեանի տունը, քուէների առաւելութեամբ ընտրելի որոշեցին տպագրել Պր. Յակոբ Պոյաճեան և վաճառական Պր. Գաբրիէլ Մինասեան: Ասոնց անուններ մի տեղեկագրով պիտի ներկայացուին Օսմանեան կառավարութեան:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՆՍՏԻՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ԱՆՑԱՍԾ ԶՈՐԵՔՇԱՔԹԻ ՕՐԻ ՆԻՍՏԸ

Արմենիայի նախորդ թուով հրատարակեցինք այն վիճաբանութիւններ որոնք Ֆրանսայի Ներսիսեանական Ժողովին մէջ եղան անցած յորեքշաբթի օր Արեւելքի վերաբերող գործերին նկատմամբ: Այսօր ալ կը հրատարակենք գլխաւոր մասերը՝ Մարքիզ տը Պրէթօյլի քաղաքական ճառին որ խօսուած է նոյն նստի մէջ: Ներսիսեաններն մասնաւոր ուշադրութեամբ ունենցեալ են Հօթ-Բիլլէնէի երկտարաբար երեսփոխանի խօսած ճառին, նկատի առնելով այն հանգամանքներ որոնք այդ աջակողմեան երեսփոխանի առաջնորդած են բեւրեւելի և իւր քաղաքական կարծիքներն յայտարարելու: Պ. Պրէթօյլ օր Պետերբուրգէն վերադարձած է, մի քանի անգամ առիթ ունեցած է Ձարին հետ տեսակցելու որին անձնագէտ ծանօթ է արդէն: Ասկէ զատ, Պ. Պրէթօյլ Ֆրանսա վերադառնալէն ի վեր մի քանի անգամ տեսակցութիւններ ունեցած է Կալէսի իշխանին հետ որի մասնաւոր բարեկամն է: Կասեն մինչեւ անգամ թէ արտաքին քաղաքականութեան նկատմամբ Պ. Պրէթօյլ յայտնած գաղափարներն մէջ անդադարձաբար կերելին Կալէսի իշխանին գաղափարներն: Ահաւասիկ այդ ճառի ամփոփումը:

Պ. Մարքիզ տը Պրէթօյլ Խորհրդարանին կը յայտարարէ թէ կուզէ խօսիլ Ալմանիակի, Աւստրիայի և Իտալիայի մէջ եղած երբեակ դաշնակցութեան մասին և նկատի առնել զայն Ֆրանսական տեսակետով: Երբ խնդիրն օտարներին դէմ մեր ունեցած շահի վրայ է, երբ կը խօսուի Ֆրանսայի շահին վրայ, ալ այդտեղ ոչ մի ապետական կը փնտռուի, ոչ ալ հանրապետական (Շալ լաւ, շալ լաւ):

Կասեն թէ երբեակ դաշնակցութիւնը խաղաղութեան նպատակով հաստատուած է, այսու ամենայնիւ, այդ դաշնակցութիւն շատ խախտու է: Պետք է դիտել որ երբեք պետութիւններն ոյժերը գերազանց չեն անկախ պետութիւններն ոյժերէն: և այդ վիճակ՝ լուազոյն երաշխաւորութիւնն է խաղաղութեան: Պիսմարք իշխանի ծրագրին համեմատ, պատերազմի ժամանակ Աւստրիան պիտի գրաւէ Ռուսիան, Իտալիան ալ պէտք է գրաւէ Ֆրանսան: Բայց Պ. Պիսմարք կը վստայ որ նոյն իսկ պատերազմի սկիզբը Ռուսիան յաղթէ Աւստրիային և այդ պարագայի մէջ Աւստրիան խաղաղութեան բանակցութիւններ անէ առանց Ալմանիակի հաւանութեան: Այս կերպով Ալմանիակի միակ կը մնայ Ռուսիայի առջեւ: Արեւելքի կողմէն, Իտալիան մի բան չը կրնար վստայիլ յաղթելով: Բայց եթէ յաղթուի, ամեն բան կրնայ կորսնցունել: Իտալացիներն այնչափ քաղաքագիտութիւն ունին որ չուզեն փորձել մի այդպիսի բաղդալինգրութիւն և կարելի է ասել թէ Պ. Քրիս-

թի ճշգրտէս չներկայացունեն իւր հայրենակիցները կարծիքը: Կրնայ լինիլ որ Պ. Քրիսթի վաղը պաշտօնանկ լինի, ինչպէս կը լինի մի Ֆրանսացի հասարակ (simple) նախարար (Միծաղներ): Ուրեմն Ալմանիակի Արեւելքի կողմէն ալ Ռուսիան կայ իր դէմ որի հետ պէտք է կռուի: Ահա այս է որ կահարեկէ Պ. Պիսմարքին և ասոր համար է որ կը բաղձապատկէ իւր ըստ պառազինութիւնները:

Մեծ ջանքեր եղան երբեակ դաշնակցութեան մէջ մտնելու համար Անգլիան ալ և Թադուհուն նախարարապետը պահ մը յօժար երեւցաւ այդ ընթացքի մէջ մտնելու, բայց շուտով հասկցաւ որ իւր երկրի մէջ այդ քաղաքականութեան նպատաւոր գաղափար չտիրեր: Ուրեմն կարելի է ասել թէ Անգլիան դեռ մինչեւ այսօր ազատ մնացած է ուրեք պարտաւորութիւն ստանձնելէ, վասն զի նա եւրոպական գործերէն աւելի իւր ասիական շահերով զբաղուած է: Անգլիան մինչեւ իսկ յօժարակամ կը թողու որ Ռուսիան Միջերկրական ծովերէն մի պետութիւն դառնայ, եթէ Ռուսիան հաճի մի քիչ յետ քաշուիլ Ասիայի կողմէն: Այժմ աւելի հաւանական է որ Անգլիան մի համաձայնութեան գայ Ռուսիայի հետ քան թէ անոր դէմ դաշնակցի:

Պ. Պիսմարք իւր հիմնադրած գործ վտանգի ենթարկելէ յառաջ շատ պէտք է մտածէ: Կայսրին տարիքը և Գահաժառանգ իշխանի առողջական վիճակը խաղաղութեան գրաւականներ են նմանապէս: Ռուսիայի անկախ գիրքը և սպառազինութիւնները պատճառ եղած են որ Պ. Պիսմարք յուզուած և գրգռուած է: Իսկ Ֆրանսան, ընդհակառակ, դոհ է Ռուսիայի այդ գրութեան և անոր վրայ իւր ունեցած նախկին համակրութիւններ աւելցած են, և թէպէտ այս րոպէս մի դաշնակցութիւն չկրնար իրագործուիլ այդ երկու երկիրներին մէջ, բայց այս ալ բաւական է որ Ռուսիա մի գլխաւոր շահ ունի Ֆրանսայի գոյութեան մէջ: Նա պէտք ունի Ֆրանսայի իւր մեծ պետութիւն գոյութիւն ունենալուն որպէս զի կարենայ դիւրաթեք անել Ալմանիակի Արեւելեան խնդրի մասին: Եւ արդարեւ, Ռուսիան երբեք իր աչքէ հեռացուցած չէ Վոսփորը:

Պ. Պիսմարք խախտեց եւրոպական հաստատակցութիւնը և հետեւապէս ինք կը մնայ պատասխանատու այն սպառազինութիւնների համար ուրոք այսօր իրենց ծանրութեան տակ կը ճնշեն մեծ պետութիւնները:

Ահաւասիկ, կը յարէ ատենաբանը, եւրոպայի քաղաքական արդի գրութիւնը իմ կարծիքով, Պէտք է որ այս նոր գրութեան օգուտ քաղելու համար ի գործ դնենք մեր ամեն ջանքեր, մեր հայրենասիրութիւն և մեր գիւտնագիտութիւն: Դիւրին պիտի լինէր այս աշխատութիւն Ֆրանսայի համար, եթէ իւր կառավարական ձեւ-

իրեն դէմ դժուարութիւն չհաներ (Աղմուկ եւ բողոքներ ձախակողմէն): Այն Ռաւալարութիւն որ կը հաստատուի մեր մէջ, չկրնար մեծ համակրութիւն ներշնչել եւրոպայի թաղաքացի վեհապետներին (Գարձեալ աղմուկ): Ինչ պէտք է մտածեն օտար երկիրների մէջ երբ կը տեսնեն թէ անգլապար կը փոխուին մեր պատերազմական և արտաքին գործերի նախարարներն:

Ամեն անգամ որ առիթը կը ներկայանայ, պէտք է որ մեր համակրութիւն յայտնենք Ռուսիայի կայսրին որ խաղաղութեան իրաւարարն է: Ներքնապէս զօրացունենք մեզ և երբ զօրացած կը լինինք, այն ժամանակ դաշնակցութիւնները ինքնին կուգան կը գտնեն մեզ: Աջակողմեան կուսակցութեան դժուարութիւններ չեն ծագիր մի այդպիսի աշխատութեան դէմ: Նա միշտ Հայրենիքի շահերը գերադաս կը համարի կուսակցական կարծիքներէ:

Այս միջոցին երեսփոխան Պ. Լօրընգ-միջելով կը պօռայ: Իսկ Ալդատ-Լօրէնը. այն ինչ կանէք այդ բոլոր դարձուածների մէջ (Գրքմընհեքեր. սաստիկ բողոքներ կը լսուին Պ. Լօրի դէմ):

Պ. Նախագահը կասէ թէ այսպիսի վիճաբանութեան ժամանակ պէտք է բոլորովին զգոյշ կենալ ուրեք ընդմիջումներ կրնան գէշ կերպով մեկնութիւններ տալ օտար երկիրներին մէջ (Մափաւարութիւններ):

Պ. Պրէթօյլ կը շարունակէ. «Պիսմարք իշխանի ամենամեծ փափագն է որ մենք առանձնացած մասնք եւրոպայի մէջ: այդպէս չմնալու համար պէտք է մաղթենք որ Ռուսիա պահպանէ իւր անկախութիւն և մնայ իրաւարար խաղաղութեան: Պէտք է ամեն առիթներէ օգուտ քաղել իրեն յայտնելու համար մեր համակրութիւն, առանց չափազանցելու մեր ցոյցերի մէջ, և հասկցունել իրեն որ մենք հաստատուն, բայց խորհրդապահ բարեկամներ ենք:

Մեր անհամաձայնութիւններ Անգլիայի հետ՝ վերջացած են գրէթէ: Փափաքելի է որ մեր յարաբերութիւններ աւելի բարեկամական դառնան:

Գալով Իտալիային, կը յուսանք թէ նա ալ պիտի հասկնայ որ մենք իրեն դէմ մի չարամտութիւն չունինք և թէ մեր երկուքի շահեր պէտք է որ մեզ իրար մօտեցունեն:

Ֆրանսան, իմանալով իւր ներքին զօրութիւն, պէտք է որ հանդարտ ու իրեն որժանաւոր դիրքի մէջ մընայ և համարձակ դէպի ապագայի երեսնիվեր նայի, առանց հեռուներ ցրուելու իւր ոյժեր: Ֆրանսան չունի յարձակողական պատերազմի ուրեք գաղափար, այլ կուզէ ապրիլ միայն աշխատելով, առանց վտանգի ենթարկելու իւր պատիւ և արժանաւորութիւն:»

— Նոյն նստին մէջ Պ. տը լա Ֆէրօնէ երկարօրէն կը քննադատէ Եգիպտոսի և Նոր-Հիբրիտեան կղզիների նկատմամբ Անգլիայի հետ եղած պայ-

մանագրութիւնները, զանգուտելով թէ Թրանսան ինք զիջողութիւններ արած, բայց համարժէք չի ընդունել թիւները չէ ստացած Անգլիան:

Արտուրին գործերի նախարար Պ. Պրուանս կը պատասխանէ թէ Թրանսան Նոր-Հէրթիտեան կղզիները մասին իւր իրաւունքներէ ոչ մին չէ զոհած. իւր ազգակիցները ապահովութեան համար երաշխաւորութիւններ ուղած էր ունենալ և այդ նկատմամբ ամեն դոհացում տրուած է իրեն: Դալով Սուէզի ջրանցին, դաշնագրին հիմանը վրայ վիճաբանելու համար, պէտք է սպասել չափաւոր միւս պետութիւններին խորհուրդներն ալ ուսմանալու. բայց այժմէն կարող է հաստատել թէ ջրանցին չէր քաղաքացի ապահոված է այդ դաշնագրով: Թրանսան մի գըլ-խաւոր շահ ունէր որ Սուէզի ջրանցը միջազգային մի դիրք ունենայ և ատոր համար այս դաշնագրի գաղափարը երեւան բերելով զայն յառաջ տարաւ և տարակոյս չունի որ այդ դաշնագիրը պիտի ընդունուի Խորհրդարանէն:»

(Շա'տ լաւ, շա'տ լաւ:)

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Դամասկոսի միջազգային խնդիրը կարգադրուած է հետեւեալ կերպով. Դամասկոսի կառավարիչ Նաշիտ փաշան հաւանորէն պաշտօնակալ պիտի լինի և Դամասկոսի նահանգը պիտի բաժնուի 2 վիլայէթի, ինչպէս կը ցանկար Թրանսան վաղուց ի վեր. մէկին կեդրոնաւորը պիտի լինի Պէյրութ և միւսինը Դամասկոս. Պէյրութին վախ պիտի գրուի Ալի փաշա որ Թրանսանի շատ համակիր մէկն է:

Ալմանիայի վիլայէթը կայսրը ցուրտ առած լինելով հիւսնդաւորած է դարձեալ: Դահաթաւանդ Թրէտէրիք իշխանի մահն ալ մօտալուտ կը համարուի:

Կոստանտինոպոլիսի Պիտարք իւր հօր հրաւերին վրայ Անգլիան վերադարձած է Պէրլին:

Դարձեալ կը խօսուի թէ Պիտարք իշխան կառավարիչ մի վեհաժողովը դաժարել պիտի արական խնդրի լուծմանը համար. բայց Անգլիա առարկութիւններ կը հանէ ատոր դէմ:

Դահիւրէն կը դրեն Փրանսական լրագիրներին թէ եգիպտական նախարարութեան և անգլիական կառավարութեան մէջ անհամաձայնութիւններ ծագած են որոց կարգադրման համար Տիգրան փաշա զնայել է Լոնտոն: Մինչեւ անգամ տանք հաւանական կը համարին մի նոր նախարարութեան կազմութիւնը հետեւեալ կերպով. Բիաշ փաշա նախարարապետ, Մուստաֆա փաշա Ֆէհմի ներքին գործերի նախարար, Օսման փաշա Օրֆի գտտական գործերի, Ապաէլ Բատէր փաշա արտաքին գործերի և Ալի փաշա Մուսալէշ հանրային շինութիւններին:

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

CONSTANTIN P. CHÉHIAZT
Négociant-commissionnaire
à Milan (Italie)

Հայ վաճառականները որոնք կը փախագին ուղղակի յարաբերութեան մասնէլ Պ. Կոստանդին Շիէիանտի պատուաւոր Հայ վաճառատան հետ, յանձնարարութեամբ ամեն տեսակ ապրանքներ գնելու կամ ծախելու համար, պէտք է գիտնեն ուղղակի հետեւեալ հասցէին:

Monsieur Constantin P. Chéhiantz
No 18, Via Lauro, 18
Milan (Italie)

ԽՄԲԱՌԻՍԱԿԱՆ ԱՁԴ

Հարկ կը համարենք ծանուցանել Արմէնիայի բաժնորդ գրուիլ ցանկացողներին որ չուզելով սեւէ մնացորդ հաշիւ ունենալ մեր բաժնորդներին հետ լրագրի Դ տարեշրջանին վերջ (1888 յուլիսի վերջ), այսուհետեւ տարեկան բաժնորդագրութիւն չենք կարող ընդունել Արմէնիայի համար: Ինչպէս գրուած է արդէն Արմէնիայի ճակատը, բաժնորդագրութիւններն կը սկսին ամսագրութեան (Նոր Տոմարի համեմատ): Ուստի անոնք որ կուզեն իրենց բաժնորդագրութեամբ պատուել և քաջալերել Արմէնիան, իրենց սկսած ամսագրութեան մինչեւ 1888 Յուլիսի վերջ ամէն մէկ եռամսեայի համար 5 ֆր. հաշուելով պէտք է զրկեն բաժնորդութիւն. իսկ եթէ եռամսեայներէն դուրս մէկ կամ երկու ամիս ալ մնայ մինչեւ 1888 Յուլիսի վերջ, պէտք է 2 ֆր. հաշուել մէկ ամիս համար:

CHANSONS ARMÉNIENNES

Transcrites par Camille RONCHI
à MILAN (Italie).

1. — I. Souvenir d'Erzeroum, II. Souvenir de Kars, III. Souvenir d'Erivan, Prix 3 francs.

2. — Etoile d'Arménie, mazurka pour piano, prix 2 fr. 50.

3. — Aux Bords de l'Arax, mazurka pour piano, prix 2 fr. 50.

Միլանի հմուտ ձայնագրագետներէն Պ. Քամիլ Րոնչի հրատարակած է վերոգրեալ 3 տետրակները որոց առաջին երկուքը նուիրած է Հայ վաճառականներէն Պ. Կոստանդին Շիէիանտի անունին և երրորդը Պ. Դիւրգոր Դանիէլեանցի:

Առաջինը կը պարունակէ Հայկական երեք երգերի ձայնագրեալ և զանաւանդ. երգումի յիշատակ վերադարձ ձայնագրուածը ունի «Զայնը հնչեց երգումէն» երգի եզրանակը, Կարսի յիշատակ «Արծաթե» երգանակը է և երկուսն յիշատակը «Ինչքար սիրտ լինի» երգանակով:

Միւս երկու տետրակներն ալ, Ասող Արմէնիայի և Նրապի ափերում, դաշնամուրի համար յօրինուած մաշուրքներն են:

Այս ձայնագրեալ տետրակներէն ունենալ ցանկացողներն կարող են գիտնել խմբագրութեան որ կը գրի իրենց վրայ նշանակուած գնորդին, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով: Այսինքն Ա տետրակը 3 ֆր. և միւս տետրակներն 2 ֆր. և 50 սանդիւմ իւրաքանչիւրը:

Հայրենասիրական հրատարակութիւններ

Արմէնիայի խմբագրատունը ծախու կը գտնուի հետեւեալ աժանագին վէպիկներն, որոնք Պետերբուրգ տրագրուած են, յատկապէս Հայ Ժողովրդին մէջ անձնագաղտականութեան և հայրենասիրութեան գաղափարներն տարածելու նպատակով:

1. Ռիլիշի գերեզմանի վրայ առանց արտասուքի եմ լաց լինում: (Նիւթը առնուած է Հայերի կրած հարստահարութիւններէն Տաճկահայաստանի մէջ, վաշխառու Հայ հարստաների և զարգացող ու բարբարոս գաղաճանքներէն ձեռքէն): Գինն է 20 սնդ.

2. Բուդապ անագաղապետ: (Քրիստոնեայի հանգստութեանը համար Թիւրքիայի ստորագրած դաշնագիրներին մեռած տուեալ լինելը ցոյց կուտայ. կը նկարագրէ մի մահմետականի դադանութեան զոհ եղած մի բուլղար բնաւորի սրտաճմբիկ գրութիւնը և վրիժառութեան համար գործնական միջոցներ ցոյց կուտայ): 20 սանդիւմ.

3. Ժաննա տ'Արք — Գաղղիայի ազատող (Շատերն այստեղ են այս մանկամարդ հովուուհուն, այս գիւղացի աղջկան հայրենասիրական եռանդը որով մի խումբ մարդիկ զլուր ժողոված, հիւսնայի յաղթութիւններ տարաւ Անգլիայի լրագիրներն դէմ երբ ասոնք ամեն կողմէ ճնշած և ներք ձգած էին Փրանսան): 15 սնդ.

4. Նեղա — Տաւիս պառնածը (Նիւթը առնուած է Թիւրքիայի տիրապետութեան ժամանակ Պուլկարի մէջ Տէլիպաշեան արած բարբարոսութիւններէն): 20 սնդ.

5. Դօնց — Բուդապ անագաղապետի պատմածը (Հարստահարուած Հայրենիքի վրէժն առնելու համար՝ կնոջ մասնակցութեամբ կազմուած մի առաջակային խմբի գործերն կը պատմէ): 20 սանդիւմ.

Վերոգրեալ տետրակներն կը զրկուին իրենց առջեւ նշանակուած գիներով, փոստի ծախքը Արմէնիայի խմբագրութեան վճարուելով: Ով որ 20 տետրակ գնէ մէկ անգամէն, այսինքն չորս օրինակ իւրաքանչիւր տետրակէն, 9/10-ը զեղչ կանենք վերագրեալ գներէն վրայ, այսինքն կը ստանանք 20 տետրակին համար 3 ֆր. և 35 սանդիւմ, փոխանակ 3 ֆր. և 80 սանդիւմ:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ զիւր չըրկուի:

ԽԱՆՈՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատունը ծախու կը գտնուի Վարդան Մամիկանեանի լուսանկարայ տակերը 50 սանդիւմէ լայն և 41 սանդիւմէ լայն երկայն թիւր վրայ զետեղուած: Նայնպէս և Հայոց պատմութեան վերաբերեալ զանազան պատկերներ, նոյն մեծութեամբ թիւթի վրայ: Գին մէկ հատին 1 ֆրանգ, փոստի ծախքը խմբագրութեան վճարուելով:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԴ

Փափաքելով որ Արմէնիան տարածուի նաեւ մեր հայրենակիցներին այն դասակարգի մէջ որոնք գիւրութիւն չեն ունենար 5 ֆրանգ մէկ անգամէն վճարել և գէթ 3 ամսով բաժնորդագրուիլ, որոշեցինք հատով նաեւ ծախել տալ Արմէնիան եգիպտոսի, Պուլկարի, Ռուսիայի, Ամերիկայի մէջ և այլ տեղեր ուր որ փախագրայտուի: Արմէնիան պիտի ծախուի ամեն տեղ ՀԱՏԸ 20 ՍԱՆԴԻՄ, նոյն տեղի համարժէք դրամով:

Արմէնիայի Խմբագիր-Տնօրէնը այս կերպով մի զոհողութիւն եւս յանձն կառնէ տարածելու համար այս աղափարան թերթը Թիւրքիայէ և Ռուսիայէ դուրս գտնուած Հայերի ամեն դասակարգերին մէջ:

Արմէնիան հատով ծախելով տարածել ցանկացողներին բաւական մի զեղչ կը լինի 20 սանդիւմին վրայ: Պայմանները մասին նամակով գիտնել խմբագիր-Տնօրէնին:

Կը յուսանք որ մեր բարեկամներ չեն զանար իրենց աջակցութիւն, այս միջոցով եւս տարածելու համար Արմէնիան:

Արմէնիան հատով կը ծախուի 25 պանի Ռուսիայի Պրայիւս քաղաքը, Պուլկար Բուդա, 252, Պրն. Գրիգոր Արքայապետի խանութը ուր կը գտնուին նաեւ «Հայ գիւղացիուհի մը», «Հայ գիւղացի» և «Սաղմոս Իորայի» տետրակներն: Այլ տետրակներէ կամ Արմէնիա գնել ցանկացող Ռուսիայիները կարող են նաեւ ըստ տակի փոխարէն բուսանական նամակագրոյնը գնել իրենց նամակի մէջ և զրկել Պ. Դ. Արքայապետին, որով աւելի գիւրութիւն կը լինի իրենց:

ՀԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓԱՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ս. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՆԻ ՄԸ (Եւրոպայի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վրայ արած խորհրդածութիւններով կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ երեւանցի մի հայ աղջկան հաստատամտութիւնը մահմետական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանածի հաւատարմ մնալու համար), 50 սանդիւմ.

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱՅԻ (Հայ գիւղացիների բուն վիճակը որ շատերն անմանօթ մնացած է, ուսումնասիրելու պէտքը կը ներկայացուէ), 20 սանդիւմ.

Գ. ՍԱՂԱՐԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի պատմութեան ցանկացող մի Հայի մտայնութիւնը և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած), 40 սանդիւմ:

ՏՆՕՐԷՆ — ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓԱՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Le Gérant: FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԵԻԼ

Հայերն տպարան Մ. Փարքուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.